

OSNOVNA ŠOLA BRASLOVČE
RAKOVLJE 15 B, 3314 BRASLOVČE
MLADI RAZISKOVALCI ZA RAZVOJ ŠALEŠKE DOLINE

RAZSIKOVALNA NALOGA
PO POTEH SPOMINOV DRUGE SVETOVNE VOJNE V BRASLOVČAH
Tematsko področje: ZGODOVINA

Avtorji:

Katja Omladič, 9. razred

Eva Čemažar, 9. razred

Katja Rober, 9. razred

Mentorica:

Anja Zahrastnik, prof.

Braslovče, 2014

Raziskovalna naloga je bila opravljena na Osnovni šoli Braslovče.

Mentorica: Anja Zahrastnik, prof. geo. in soc.

Datum predstavitve:

KLJUČNA DOKUMENTACIJSKA INFORMACIJA

ŠD OŠ Braslovče, šolsko leto 2013/2014

KG druga svetovna vojna / Braslovče / Čreta / spomini

AV ČEMAŽAR, Eva / OMLADIČ, Katja / ROBER Katja

SA ZAHRASTNIK, Anja

KZ 3314 Braslovče, SLO, Rakovlje 15 B

ZA OŠ Braslovče

LI 2014

IN **PO POTEH SPOMINOV DRUGE SVETOVNE VOJNE V BRASLOVČAH**

TD Raziskovalna naloga

OP VI, 42 str., 4 graf., 7 sl., 1 pril., 10 vir.

IJ SL

JI sl

AL Eden izmed najbolj oboroženih spopadov v zgodovini je prav gotovo druga svetovna vojna. Bitke med partizani in Nemci so se odvijale tudi v našem kraju, kar je zanimivo. Raziskovalno delo se je začelo v knjižnici, kjer obstaja knjiga, v kateri so opisani dogodki med drugo svetovno vojno.

Na podlagi ankete je bilo ugotovljeno, da večina učencev ve, kdo so bili partizani, vedo tudi, da so bili Nemci okupatorji v Braslovčah in da so se partizani bojevali z okupatorji. Skoraj nihče pa ne ve za bitko, ki se je dogajala na Čreti.

Naslednjo stvar, ki je bila predmet raziskave, so spomini na te težke bitke, taborišča in spomini na tisti grozni čas. Zato je bil opravljen intervju z ljudmi, ki so doživeli vojno v Braslovčah. Ti spomini so boleči. Zavedni in neustrašni ljudje so branili domovino in poskrbeli za prihodnost. Žalostno je tudi, da učenci Osnovne šole Braslovče bolj malo vedo o tem. V ta namen se bo raziskovalna naloga predstavila tudi njim.

KEY WORDS DOCUMENTATION

ND OŠ Braslovče, 2013/2014

CX World War II / Braslovče / Čreta /

AU ČEMAŽAR, Eva / OMLADIČ, Katja / ROBER Katja

AA ZAHRASTNIK, Anja

PP 3320 Velenje, SLO, Koroška 62 a

PB OŠ Braslovče

PY 2014

TI THE MEMORIES OF THE SECOND WORLD WAR IN BRASLOVČE

DT RESEARCH WORK

NO VI, 42 p., 7 fig., 4 graf., 1 ann., 10 ref.

LA SL

AL en

AB One of the most armed fights in the history of human being was certainly World War II. Battles between Partisans and Germans were unfolding in Braslovče. Research work started in the library, where there was a book which described what had happened between World War II.

In the survey, we found out that most of the students knew who the Partisans were, they knew that the Germans occupied Braslovče and that the Partisans fought against the occupier. But almost no one knew about the battle, that happened in Čreta.

The next topic of research were the memories of hard battles, camps and of the terrible times. That was we interviewed the people, who experienced the horrors of war in Braslovče. Those memories hurt. Conscious and fearless people were defending our homeland and took care for the future.

It is sad, that students of primary school in Braslovče don't know anything about that. Due to that fact, this research work will be presented to them too.

KAZALO VSEBINE

1. UVOD	7
2. PREGLED OBJAV	8
2.1 SLOVENCİ V ČASU 2. SVETOVNE VOJNE	8
2.2 KONCENTRACIJSKA TABORIŠČA.....	14
2.3 DOGAJANJA MED DRUGO SVETOVNO VOJNO V OBČINI BRASLOVČE... 16	
2.3.1 Krajevna skupnost Letuš	16
2.3.2 Krajevna skupnost Trnava	19
2.3.3 Krajevna skupnost Gomilsko	20
2.3.4 Krajevna skupnost Braslovče	22
2.4 OBOROŽEN ODPOR V SAVINJSKI DOLINI	24
2.5 BITKA NA ČRETI.....	25
3. MATERIAL IN METODE	28
4. REZULTATI.....	29
4.1 MUČENJE V TABORIŠČIH	29
4.2 ČAS GORJA IN STRAHU.....	29
4.3 DACHAU IN AUSCHWITZ.....	30
4.4 BOLEČ SPOMIN NA SESTRO.....	30
4.5 SPOMINI NA KONCENTRACIJSKO TABORIŠČE AUSCHWITZ	30
4.6 ŠE ENO UKRADENO OTROŠTVO.....	33
5. RAZPRAVA	36
6. ZAKLJUČEK.....	39
7. POVZETEK	40
8. ZAHVALA.....	41
9. PRILOGE.....	42
10. VIRI IN LITERATURA.....	43

KAZALO SLIK

Slika 1: Partizanka Justina Mogu-Druga, prepeljana v celjsko bolnico, kjer je umrla.....	17
Slika 2: Vodovnikova hiša, iz katere je bilo odpeljanih v taborišče 9 članov družine.....	18
Slika 4: Spominska plošča padlim gasilcem Letuša v NOB (Foto: E. Čemažar).....	19
Slika 3: Spominska plošča v Letušu vsem žrtvam narodnoosvobodilne vojne (Foto: E. Čemažar).....	19
Slika 5: Spomenik pred hmeljarskim domom v Trnavi (Foto: K. Rober).....	20
Slika 6: Osrednji spomenik pred OŠ Gomilsko vsem žrtvam narodnoosvobodilne vojne v krajevnih skupnostih Gomilsko in Trnava (Foto: K. Omladič).....	22
Slika 7: Spomenik na braslovškem pokopališču s kipom talca v naravni velikosti (Foto: K. Omladič).	24

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Kdo so bili partizani?	34
Graf 2: Proti kateremu okupatorju so se slovenski partizani bojevali v Braslovčah?	34
Graf 3: Kje v občini Braslovče je potekala bitka med slovenskimi partizani in okupatorjem?	35
Graf 4: Kako so se Braslovčani uprli vojaškim enotam okupatorske vojske?	35

1. UVOD

Smo Katja, Eva in Katja, mlade raziskovalke. Pri pouku zgodovine smo se pogovarjali o grozotah prve svetovne vojne. Zamislile smo se, kaj vse so ljudje takrat preživljali. Po posvetu z učiteljico zgodovine smo se odločile, da raziščemo dogodke med drugo svetovno vojno, ki so se zgodili v našem kraju. Nikjer še nismo zasledile, da bi bilo na enem mestu zbrano vse, kar se je dogajalo. Prav tako je malo besedil, ki temeljijo na osebnih izpovedih. Prav je, da se mladi zavedamo, da se je slovenski narod boril za našo svobodo in kakšne so bile posledice vojne. Zato smo pobrskale po spominih naših babic in dedkov in drugih občanov. Namen naše raziskovalne naloge je raziskati dogajanja med drugo svetovno vojno v našem kraju s ciljem, da predvsem mladi ljudje spoznajo grozote tega dogodka. Želimo tudi preveriti, ali naši vrstniki poznajo dogajanja v drugi svetovni vojni v Braslovčah ter bitke, ki so se dogajale na Dobrovljah. V ta namen smo zbrale tudi osebne izpovedi tistih, ki so v našem kraju vojno občutili na lastni koži.

Hipoteze:

1. Predvidevamo, da večina učencev ne ve, kateri okupator je zavzel območje Braslovč.
2. Predvidevamo, da večina učencev ve, kdo so bili partizani.
3. Predvidevamo, da večina učencev ne ve, da je velika bitka med slovenskimi partizani in okupatorji na slovenskih tleh potekala na Dobrovljah.
4. Predvidevamo, da večina učencev ve, da so se partizani bojevali z okupatorjem.

2. PREGLED OBJAV

2.1 SLOVENCİ V ČASU 2. SVETOVNE VOJNE

V zgodnjih jutranjih urah 6. aprila 1941 so nemška letala napadla Beograd in druga večja jugoslovanska mesta. Hkrati so na ozemlje Kraljevine Jugoslavije vkorakale enote nemške, italijanske, madžarske, romunske in bolgarske vojske. Jugoslovanska vojska je poskušala prodiranje tujih vojakov ustaviti, a je bila zaradi nepripravljenosti neuspešna. V nekaj dneh je kapitulirala. Jugoslovanski kralj in vlada sta zapustila državo in odpotovala v Egipt, nato pa v London.

Kraljevino Jugoslavijo so zasedli okupatorji in si jo razdelili med seboj. Pod nadzorom Nemčije sta na njenem ozemlju nastali dve posebni enoti: Neodvisna država in Srbija pod vodstvom vlade Milana Nedića. Slovensko ozemlje so zasedli (okupirali) in si med seboj razdelili trije okupatorji:

- Nemci so dobili Štajersko, Gorenjsko in Mežiško dolino, območje Dravograda, štiri vasi v Prekmurju in severni del Dolenjske; razmejitvena črta je potekala po vrhovih južno od Save,
- Italijani so dobili Notranjsko, večino Dolenjske in Ljubljano,
- Madžari so dobili Prekmurje.

Načrt za razdelitev ozemlja so pripravili Nemci. Italijani z dobljenim niso bili povsem zadovoljni, saj so pričakovali več ozemlja.

Vsi okupatorji so imeli namen zasedeno slovensko ozemlje trajno priključiti k svojim državam. Italijani in Madžari so to storili, Nemci pa priključitve niso izvedli.

Italijani so zasedeno ozemlje poimenovali Ljubljanska pokrajina. Slovencem v njej je bila zagotovljena določena kulturna avtonomija in sodelovanje v upravljanju pokrajine.

Okupatorji so želeli z zasedenih ozemelj dobiti tudi čim več materialnih dobrin ter so z uvedbo vojnega gospodarstva vso proizvodnjo podredili potrebam vojne.

Že prvi ukrepi okupatorjev so pokazali, da so ti načrtovali uničenje slovenskega naroda. V okviru svoje raznarodovalne politike so okupatorji:

- spremenili imena slovenskih krajev,
- slovenski jezik odstranili iz javne rabe,
- v šolah uvedli pouk v tujem jeziku,
- uničevali slovenske knjige,
- zaplenili mnoge državne, cerkvene in zasebne nepremičnine ter umetnine.

Čeprav so raznarodovalno politiko izvajali vsi okupatorji, so bili najostrejši Nemci. Ukinili so slovenske tiskovine, slovenska društva in organizacije. S slovenskega ozemlja so množično izseljevali prebivalce ter naseljevali prebivalce nemške narodnosti. Največ Slovencev so izgnali v Nemčijo, veliko pa tudi v Srbijo. Nemško državljanstvo so Nemci podelili le rasno ustreznim državljanom, za vse preostale prebivalce pa so načrtovali hitro ponemčenje. Mnogi Slovenci so zaradi nasilnega ravnanja Nemcev z nemškega zasedenega ozemlja pobegnili v italijansko Ljubljansko pokrajino. Italijani so bili v odnosu do slovenskega prebivalstva sprva manj nasilni. Dopustili so delovanje slovenskih kulturnih in izobraževalnih ustanov. Podpirali pa so delovanje fašistične stranke in njenih oddelkov, zlasti med mladino.

Že v prvih mesecih okupacije so začeli posamezniki prostovoljno odhajati v gozdove in tam ustanavljati prve partizanske čete. Prvi partizani so izhajali predvsem iz vrst komunistov. Najbolj izkušeni borci so prihajali iz vrst nekdanjih borcev iz španske državljanske vojne. Po vsej Sloveniji so posebne enote skrbele za mobilizacijo partizanskih prostovoljcev in jim pomagale pri odhodu v gozdove. Julija 1941 je bila vzhodno od Ljubljane ustanovljena prva partizanska četa, tej pa so sledile številne druge. Italijani so proti partizanskim četam organizirali množične vojaške ofenzive, vendar naraščanja partizanskih sil v Ljubljanski pokrajini niso mogli ustaviti. Partizanske čete so komunisti in člani OF ustanavljali tudi v drugih delih Slovenije. Nemci so na njihove akcije odgovorili z uvedbo policijske ure, aretacijami in streljanjem talcev. Izvajali pa so tudi močne protipartizanske ofenzive. Vrhovno

poveljstvo slovenskih partizanskih čet je od začetka vojne sodelovalo z jugoslovanskim vojaškim vodstvom. Vendar je akcije na slovenskem ozemlju poveljstvo slovenskih partizanskih čet načrtovalo in izvajalo samostojno (Razpotnik, 2009).

Čeprav so okupatorji skušali partizansko gibanje uničiti, je število partizanov v Jugoslaviji in Sloveniji vztrajno naraščalo. Še posebno se je povečal vpliv prostovoljcev v partizane po kapitulaciji Italije, jeseni 1943. Pomen partizanskega gibanja-da namreč pomaga zaveznikom v boju proti fašizmu- so priznali tudi zavezniki na teheranski konferenci (novembra 1943). Po konferenci so z vrhovnim štabom jugoslovanske partizanske vojske vzpostavili redne stike. Partizanom so začeli pošiljati orožje, zdravstveni material in tudi vojaške svetovalce. Partizani so izvedli številne vojaške akcije. Nekatere so doživele velik odmev:

- konec leta 1941 se je začela oborožena vstaja na Gorenjskem, kjer je večji spopad bila dražgoška bitka (januarja 1942). Nemci so partizanski bataljon napadli v kraju Dražgoše. Po uspešnem umiku partizanov so Nemci vas zažgali, njene prebivalce pa pobili ali odgnali v taborišča;
- sredi leta 1942 so Italijani, da bi uničili partizansko in osvobodilno gibanje v Ljubljanski pokrajini, izvedli veliko ofenzivo na Kočevskem. Italijani so postrelili in v taborišča odpeljali veliko ljudi, mnoge vasi pa požgali. Kljub obsežni ofenzivi partizansko gibanje v Ljubljanski pokrajini ni bilo uničeno;
- januarja 1943 so Nemci na Pohorju obkolili Pohorski bataljon. Nemška akcija je bila velik udarec partizanskemu gibanju na Štajerskem, saj so padli vsi borci bataljona;
- večji uspeh partizanske vojske v letu 1943 je bila bitka pri Jelenovem žlebu. Partizani so se spopadli z močno italijansko divizijo;
- ob kapitulaciji Italije so partizanske enote pridobile le novo orožje, strelivo, tovornjake in tanke, pa celo italijanske partizanske prostovoljce. Ob tem so partizanske enote zasedle tudi veliko ozemlja;
- januarja 1944 je na dolg pohod iz Bele krajine na Štajersko odšla 14. divizija. Okrepila naj bi osvobodilno gibanje na Štajerskem. V snegu in mrazu je divizija ob nenehnih bojih z Nemci in z velikimi izgubami dosegla cilj;
- spomladi 1944 so Nemci na ozemlju Ljubljanske pokrajine izvedli ofenzivo, ki naj bi uničila partizansko gibanje. Čeprav so zavzeli in požgali številne kraje, partizansko gibanje ni bilo uničeno.

Okupatorji so pri zasedbi slovenskega ozemlja načrtovali tudi izkoriščanje industrijskih zmogljivosti. Največji delež jih je dobil nemški okupator (kar 72% vseh zmogljivosti predvojne Dravske banovine). Večina industrije je svojo proizvodnjo preusmerila v vojaške namene. Nemci so celo načrtovali posodobitev in razširitev proizvodnih obratov, kar je prineslo nova delovna mesta.

Okupatorji so si prizadevali slovensko gospodarstvo čim prej vključiti v svoj gospodarski sistem z zamenjavo jugoslovanskih dinarjev. Menjava v madžarske penge, nemške marke ali italijanske lire je bila za dinar slaba, kar je povzročilo razvrednotenje slovenskega državnega premoženja. Glavna značilnost vsakdanjega življenja na okupiranem ozemlju sta bila pomanjkanje najosnovnejših živil in nenehno dvigovanje cen. Najbolje so za preskrbo prebivalcev preskrbeli Nemci, veliko slabše pa Italijani. Zaradi pomanjkanja so bile uvedene živalske nakaznice (karte), ki so imetnikom omogočale kupovanje omejenih količin blaga. Dokler so Ljubljčanji lahko prosto potovali na podeželje, so pomanjkanje premagovati z nakupi pri tamkajšnjih kmetih. Ko pa je postalo potovanje zaradi bodeče žice oteženo, je postalo pomanjkanje hujše. Mnogi so si pomagali z obdelovanjem nekdanjih okrasnih vrtičkov pred hišami ali nepozidanih parcel v mestu.

Tisti, ki so imeli dovolj denarja, so si lahko blago (po visokih cenah) kupili na črnem trgu. Tovrstno blago je namreč prihajalo v Ljubljano s tihotapljenjem in prekupčevanjem. Vse okupacijske uprave so se neuspešno bojevale proti črni borzi. Prizadetim prebivalcem pa so skušali pomagati z dodeljevanjem pomoči. Kljub velikim težavam s preskrbo so Ljubljčanji zbirali obleko in denar tudi za potrebe partizanske vojske. Po prvih dneh okupacije se je življenje v Ljubljani vrnilo v stare tirnice. Ljudje so hodili v službo ali šolo, popoldne so se vrstile različne kulturne in športne prireditve. Ta utečeni ritmi življenja so že kmalu zmotili represivni ukrepi okupatorja zaradi naraščajočega uporniškega gibanja. Vrstile so se racije in streljanja talcev. V mestih je bila zvečer uvedena policijska ura, med katero je bilo prepovedano zapuščati domove.

Preobrati na svetovnih bojiščih in sodelovanje s poveljstvom zavezniških sil so okrepili partizansko osvobodilno gibanje. Tehnično se je gibanje opremilo predvsem ob kapitulaciji Italije. Povečalo se je tudi število borcev. Partizanska vojska se je reorganizirala in preimenovala v Jugoslovanski armado (JA).

Poleti 1944 so se začeli Nemci umikati iz Grčije in Balkana. Vojake so želeli premestiti na vzhodno fronto in v Italijo. Zaradi transporta tehnične opreme in vojakov so za Nemce postale poti proti zahodu zelo pomembne. Pripravljene so jih bili braniti za vsako ceno, zato je bil pritisk na jugoslovanske partizane-še posebno v Sloveniji-zelo velik.

Vrhovni štab partizanske vojske se je poleti 1944 odločil za začetek preboja v Srbiji. Konec oktobra 1944 je bil osvobojen Beograd, potem Bosna in Hrvaška. Cilj JA je bil osvoboditi celotno ozemlje Jugoslavije in doseči bolj zahodno in severno slovensko narodno mejo. JA je osvobajanje jugoslovanskega ozemlja v prvih mesecih 1945 nadaljevala v dveh smereh:

- prek Like in Reke se je usmerila proti Trstu,
- prek vzhodnega slovenskega ozemlja proti Koroški.

Slovenske partizanske enote so se pridružile JA. 1. maja 1945 so partizani osvobodili Trst, nekaj dni pozneje pa še Koroško. S tem je slovenska partizanska vojska dosegla svoj cilj - osvoboditev vsega slovenskega narodnostnega ozemlja. Vendar pa se je na JA na zahtevo zaveznikov, ki so nekaj dni zatem prišli v Trst in na Koroško, s teh območij umaknila. V sklepnih operacijah se je večini nemških enot in njihovih delavcev (domobranci) uspelo pred JA umakniti na Koroško in se predati zaveznikom. V obroču slovenske partizanske vojske pa so ostale enote jugozahodne armade generala Löhra. Spremljale so jih številne enote ustašev in četnikov. Zaradi brezizhodnega položaja se je general Löhr s svojimi četami 15. maja 1945 na Poljanah vdal partizanskim četam. Vojna na Slovenskem je bila končana.

Konec aprila 1945 je Jugoslovanska armada prišla do Kolpe in Kočevskega. Njena naloga je bila, da osvobodi Dolenjsko, Notranjsko in Ljubljano. Okupatorjeve čete so pripravile močno obrambo pred Ljubljano. Vendar so bile enote jugoslovanske vojske močnejše. Pozno ponoči 8. maja so se umaknile še zadnje nemške in domobranske enote. Prebijale so se proti Gorenjski in Koroški. Skozi Ljubljano so se pomikali številni vojaški oddelki, kolone beguncev, motorna in vprežna vozila. Z njimi sta odšla tudi večina članov Narodnega odbora za Slovenijo ter štab slovenskega domobranstva.

9. maja zjutraj so v Ljubljano vkorakale prve partizanske čete. Ljubljana je bila osvobodjena. Ljubljančani so partizane veselo pozdravljali z zastavami in cvetjem. Naslednji dan je v Ljubljano prišla vlada Slovenije. Na Kongresnem trgu je člane vlade pozdravila množica z

zastavam in napisi, cvetjem in pesmijo. Zbrani množici so se s kratkimi govori predstavili člani vlade.

2.2 KONCENTRACIJSKA TABORIŠČA

Prva koncentracijska taborišča so nastala takoj po nacističnem prevzemu oblasti. Razlogi, zakaj so ljudje pristali v nemških koncentracijskih taboriščih, so različni: kriminalci, osebe odklonskega vedenja (homoseksualci), osebe judovske vere (holokavst), osebe »neprimerne rase« (Slovani, Romi), nasprotniki režima (komunisti, social-demokrati, pripadniki odporniškega gibanja,...). Največja taborišča so bila: Auschwitz, Buchenwald, Dachau, Mauthausen.

Koncentracijsko taborišče Auschwitz je bilo nemško koncentracijsko taborišče med drugo svetovno vojno. To taborišče večina ljudi pozna pod imenom Auschwitz. Bilo je prizorišče trpljenja sto tisoče zapornikov in umorov več kot milijon ljudi, večinoma Judov. Sestavljen je bil iz treh glavnih taborišč in 45–50 manjših. V začetku leta 1940 so Nemci tukaj zgradili nekaj koncentracijskih taborišč in taborišče za iztrebljanje. Taborišča so bila glavni element v pripravah na holokavst, ki je terjal 1,1–1,6 milijonov žrtev, od katerih je bilo več kot 90 % Judov. Taborišča so bila locirana na tem predelu zaradi visokega odstotka Judov med poljskimi prebivalci.

Okoli 700 taboriščnikov je skušalo pobegniti, od tega je bilo približno 300 uspešnih. Običajna kazen za poskus pobega je bila smrt zaradi lakote. Družine tistih, ki so uspešno pobegnili, so bile aretirane in mučene, nato pa so jih pustili vsem na obeh. Tako so poleg kaznovanja dosegli tudi zastraševanje.

Prvotno je bilo taborišče namenjeno za internirane poljske intelektualce in člane uporniških gibanj, kasneje tudi za sovjetske vojne ujetnike. Zaprti so bili tudi nemški »običajni« storilci kaznivih dejanj in 48 nemških homoseksualcev. Tudi Judje so bili poslani v taborišča. Vhod je bil (in je) zaznamovan s ciničnim napisom »Arbeit macht frei«, kar po slovensko pomeni »Delo osvobaja« (Ule, 2013).

Koncentracijsko taborišče Dachau je bilo ustanovljeno 21. marca 1933 s strani nacistov. Eden glavnih pobudnikov je bil Heinrich Himmler, ki je bil takrat načelnik policije v Münchnu.

Taborišče so takrat opisovali kot prvo koncentracijsko taborišče, v katerem so »prevzgjajali« politične nasprotnike (antinaciste). Zgrajeno je bilo na območju zapuščene tovarne streliva, na severovzhodnem delu mesta Dachau, v južni Nemčiji. V prvem letu so sem zaprli okrog 4.800 jetnikov. Na začetku so v glavnem zapirali nemške komuniste, socialne demokrate in druge, ki so kakorkoli nasprotovali nacizmu. Čez čas so bili kandidati za »prevzgojo« Jehove priče, Romi, homoseksualci in kriminalci. S časom je sem prihajalo vse več judov. Sprva so jih zaprli, ker bi naj pripadali kateri izmed prej naštetih skupin, ali so jih zaradi manjšega prekrška obsodili na dosmrtno ječo, oziroma da so svojo kazen do smrti prestali v taborišču. Delovalo je do leta 1945. Število judovskih jetnikov je vedno bolj naraščalo, najbolj je naraslo 10.-11. novembra 1938, ko je Hitler izvedel Kristalno noč in zaprl 10.000 judov. Večina je bilo moških, ki so jih kasneje izselili iz Nemčije. Taborišče je bilo razdeljeno v dve območji: ožje taborišče in območje krematorija. Taboriščna cona je zajemala 32 barak. V teh so bili jetniki z različnim statusom; v taborišču so bili zaprti skoraj izključno moški. Del barak je bil urejen kot hiralnica. Del prostorov je bil rezerviran za medicinske poskuse na ljudeh. Glavna pisarna je bila odklenjena in dostopna le posebej določenim osebam. Na ograjenem zemljišču je morala biti posebna kuhinja, pralnica in drugi funkcionalni prostori. Leta 1942 so krematorijsko območje postavili zraven glavnega taborišča. Vključeval je star in nov krematorij, torej so eno stavbo dogradili. Število žrtev v drugem krematoriju ni nikoli popolnoma natančno raziskano. Taboriščniki, ki so zboleli ali bili prešibki za delo v taborišču so bili poslani na »evtanazijo« v center blizu Linza v Avstriji, kjer jih je bilo ubitih nekaj tisoč. Kaznovali so jih tudi z obešanjem.

Tako v Dachavu, kot tudi v ostalih nacističnih taboriščih, so na jetnikih izvajali medicinske poskuse, kot so: preizkus zdravila proti tuberkulozi, drugi antibiotiki, analgetiki, ... Jetnike so pustili krvaveti, da so z njihovo krvjo lahko s transfuzijo pomagali, komur so pač želeli. Na tak brutalen način je umrlo kar nekaj jetnikov.

Število žrtev med leti 1933 in 1945 se giblje nekje okrog 188.000, med leti 1940 in 1945 pa 28.000. Evidentirane so žrtve, ki so umrle po prihodu v taborišče; številne so pobili še preden so jih popisali.

Čisto natančno število žrtev nikoli ne bo popolnoma jasno (Ule, 2013).

2.3 DOGAJANJA MED DRUGO SVETOVNO VOJNO V OBČINI BRASLOVČE

2.3.1 Krajevna skupnost Letuš

Več kot polovica Letušanov, ki so odšli v juniju 1942 v gozdove, so postali borci in borke. Potrpežljivo so prenašali težko breme partizanstva. Postali so poznani kurirji, vodniki čet, komandirji enot in tudi politični aktivisti. Toda svobodo so dočakali le trije. To so bili Franciška Mogu, Ivan Štrigl-Žuti in Janko Vincenc-Harkov. Vsi trije so se tri leta borili v raznih partizanskih enotah ali so delovali pri političnem delu z aktivisti v različnih krajih. Od Letušanov je prvi padel v borbi Ferdinand Remic na Velikem vrhu, 26. 6. 1942. Padla je tudi, oz. težko ranjena je bila v akciji, Justina Mogu-Draga, borka v Savinjski četi. Nemci so jo zajeli pod Goro Oljko in je umrla kmalu za tem, ko so jo prepeljali v celjsko bolnišnico. Padel je tudi Karel Štrigl, kot borec na Dobrovljah, v novembru 1942. V bitki legendarnega Pohorskega bataljona na Osankarici 8. 1. 1943 sta padla Ivan Remic-Prešeren in Ivan Stopar-Sulc, kot vodnik v prvi četi. Odhod Letušanov v partizane je odjeknil na široko po vsej Savinjski dolini, saj je bil to prvi primer, da zapusti v tako majhnem naselju istočasno toliko ljudi svoja ognjišča. K temu je vsekakor odločilno prispevalo delovanje političnih aktivistov. V tistem času je bila v tem predelu Savinjske doline zelo aktivna Ela Letonja-Atena, ki je delovala po navodilih oboroženega aktivista Albina Vipotnika-Strgarja. V sami akciji odhoda Letušanov v partizane je z Ateno sodeloval Ivan Mogu-Marko.

Okupator je spoznal, da so na delu sile, ki imajo vpliv na prebivalstvo. Da bi podobne primere preprečili, je približno v istih dneh prišlo do odhoda prebivalcev v gozdove – so izvedeli nacisti v Letušu in okolici povračilno akcijo. V zapore so odpeljali svojcev pobeglih, za katere so sumili, da imajo zveze z osvobodilni gibanjem. Najbolj so bile prizadete družine Mogu, Vodovnik in Remic in še nekatere druge. Družina Mogu je dala v poletju 1942 in kasnejšem boju proti okupatorju največ žrtev. Oče Alojz, je bil odveden v delovno taborišče Baumgarten in je tam podlegel bolezni v januarju 1945. Mati Marjeta je bila odpeljana stara 50 let in je že po poldrugem mesecu preminila v Auschwitzu. Njuna hčerka Marija je v 34. letu starosti preminula v istem taborišču 15. marca 1943. Sin Franc Mogu je bil več kot dve leti pri partizanih. Padel je oktobra 1944 v borbi, star 33 let. Za hčerko Justino-partizansko

Drago, smo že omenili, da je padla v starosti 22 let. Pred izvedbo akcije odhoda ogroženih prebivalcev v partizane, so nemški policisti odpeljali Rudolfa Ramšaka. Kasneje je bil odpeljan v koncentracijsko taborišče Mauthausen in je kot prvi izmed Letušanov, komaj 19-leten, preminul v tujini novembra 1943. Od Vodovnikovih je bil odpeljan Franc Vodovnik, ki je bil že 23. 6. 1942, v starosti 41 let, ustreljen v celjskem Starem piskru. Družina France, ki je živela v Slovenj Gradcu, a je bila ozko povezana tudi z letuško frontovsko mrežo, je utrpela dve žrtvi. Oče Zdravko je bil prvič aretiran v septembru 1942. V juniju je bil istega leta ponovno zaprt. Zelo so ga mučili v celjskih zaporih. Ker ni hotel nič priznati, je nasilno umrl v juniju leta 1942. Njegova žena je januarja leta 1943 preminula v koncentracijskem taborišču Auschwitz. Sestra Vera je dočkala svobodo šele ob koncu vojne. Tako kot družino France je tudi v družino Puncer in Jager posegla okupatorjeva roka.

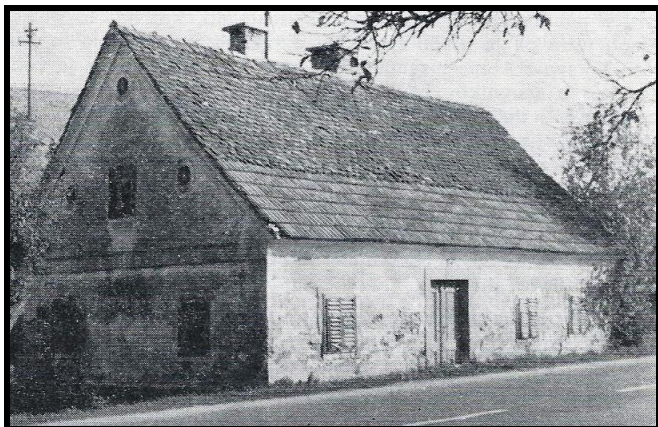

Slika 1: Partizanka Justina Mogu-Draga, prepeljana v celjsko bolnico, kjer je umrla

Vkljub težkemu položaju ni v Letušu osvobodilno gibanje nikoli povsem usahnilo. Po odhodu Letušanov v partizane in zlasti po okupatorjevih ukrepih, je nastopilo daljše mučno zatišje. Podobno je bilo v ostalih predelih Spodnje in Zgornje Savinjske doline. Okupator je povečal število orožnikov in policistov. Začele so prihajati redne nemške vojaške enote, zato je bila organizacija osvobodilnega gibanja ohromljena, zveze pretrgane, ljudje prestrašeni.

V Jugoslaviji so se prebivalci Letuša ukvarjali s kmetijstvom. Največ je bilo srednjih in malih posestnikov. Tudi ekonomski položaj teh ljudi ni bil rožnat. Poleg kmečkega prebivalstva je bilo veliko ljudi zaposlenih v tovarni barv v Letušu. Bilo je tudi precej naprednjakov, ki so sodelovali v društvu »Sokol«. Takoj ob prihodu okupatorja so krajni ugotovili, da jim tudi ta

ne bo nudila koristi in političnih svoboščin, zato se je kmalu pokazal odpor proti njemu. Najprej so posamezniki iskali zveze z OF (Osvobodilno fronto). Prve družine, ki so takoj v začetku okupacije nudili odpor, so bile: Družina Vodovnik, družina Ramšak, Remic, Puncer, družina Franc Oštirja – Jurjeva, posebno pomembna je bila družina Zdravka Franceta, ki je sicer živela v Slovenj Gradcu. V letu 1942 je bila družina odpeljana v taborišče (Fijavž, 1976.

Slika 2: Vodovnikova hiša, iz katere je bilo odpeljanih v taborišče 9 članov družine

V krajevni skupnosti Letuš so naslednja spomska obeležja:

- na Sulcerjevi hiši je spomska plošča na brezpogojno kapitulacijo nemške armadne skupine E 11, maja 1945,
- pred kulturnim domom v Letušu je spomska plošča vsem žrtvam narodnoosvobodilne vojne,
- spomska plošča padlim gasilcem Letuša v NOB
- kulturni dom je poimenovan po padli partizanki Justini Mogu.

Slika 3: Spominska plošča v Letušu vseh žrtvam narodnoosvobodilne vojne (Foto: E. Čemažar)

Slika 4: Spominska plošča padlim gasilcem Letuša v NOB (Foto: E. Čemažar).

2.3.2 Krajevna skupnost Trnava

Krajevna skupnost Trnava leži v zapadnem delu Savinjske doline, ob severni strani magistrale Celje-Ljubljana. Ves predel je nižinski, kmečki in goji pretežno monokulturo hmelja. Veliko krajanov je bilo že pred vojno zaposlenih v sosednjih krajevnih skupnostih, predvsem v Preboldu in na Polzeli. Bilo je tudi nekaj manjših zasebnih obrtnikov. V zadnjem desetletju pred 2. sv. vojno se je pričelo naglo upadanje rahlo upadanje življenjske ravni delovnih ljudi, grozila je vojna, z njo pohod fašizma in nacizma po Evropi. Kot po drugih krajih doline se je tudi v Šentrupertu, na iniciativo Ivana Plaskana, ustanovila vaška skupina, iz katere je v letu 1936 nastala partijska celica. Pozimi leta 1936 je bil v Šentrupertu organiziran tečaj esperanta, katere ga so poleg domačinov obiskovali nekateri Preboldčani. Novo partijsko celico je najprej vodil Ivan Plaskan, toda kmalu je to nalogo prevzela njegova teta Vera. Ivan je bil takrat vojaški begunec in tako ilegalcec, ki se ni smel svobodno gibati. Ta partijska celica je mnogo prispevala k razvoju revolucionarnega delavskega gibanja. Seveda je takrat oblast postala pozorna na to "esperantsko" gibanje in tečaj tudi prepovedala. Ob nemški okupaciji 1941 so se krajani Trnave, posebno tisti, ki so bili že po prej seznanjeni in so sodelovali v pripravah na upor proti okupacijskim silam, med prvimi pridružili v organizacije OF, pričeli

sodelovati s partizani. Gestapo je kmalu postal pozoren na te vasi, zato so prav kmalu padle tudi prve žrtve. In za njimi še druge, saj je bil Ivan prvi talec na Štajerskem, in ustreljen pri Miklavžu na Dravskem polju 10. 8. 1941. V letu 1941-1942 je divjal na območju krajevne skupnosti Trnava strahovit teror, ki je uničil vrsto družin, razbil organizacije OF ter ustrelil in odpeljal v taborišča vrsto sodelavcev. Tako je bilo na območju krajevne skupnosti Trnava (Trnava, Orla vas in Šentrupert) 20 žrtev, in to 5 borcev, 11 talcev, 4 pa so umrli v nemških taboriščih. V spomin na te dogodke je z narodnoosvobodilne vojne ima krajevna skupnost Trnava naslednja spomenika:

- Spomenik pred hmeljarskim domom v Trnavi z napisom: padlim borcem NOV in žrtvam fašističnega nasilja 1941- 1945 Trnava 7. julija 1977.
- Spomenik v Orli vasi piramidne oblike z imenih padlih borcev in žrtev narodnoosvobodilne vojne v vasi (Cilenšek s sod., 1986).

Slika 5: Spomenik pred hmeljarskim domom v Trnavi (Foto: K. Rober)

2.3.3 Krajevna skupnost Gomilsko

Krajevna skupnost Gomilsko leži v središču zahodnega dela Savinjske doline, na obeh straneh magistralne ceste Maribor-Ljubljana in na levem in desnem bregu Bolske. Sestavljajo jo vasi

Gomilsko, Grajska vas, Rezana, Zakl in Šmatevž. Ves ta predel je nižinski in prehaja v gorati predel v Podvrh in Šmiklavž. Pred vojno so se prebivalci ukvarjali v glavnem s poljedelstvom. Le manjše število je bilo zaposlenih v takratni še skromni industriji v Preboldu, Polzeli in na Čmakovi žagi. Tudi sokolska organizacija je bila tu zelo številna. Kmečko mladino pa si je kmalu pridobilo Društvo kmečkih fantov in deklet. Zadnja leta je bilo leglo pete kolone na Čmakovi žagi, katere lastnik je bil Ivan Čmak. Med okupacijo je Gomilsko kot ostali kraji Savinjske doline preživljala težke čase. Usodni 6. april je tudi tem prebivalcem prinesel veliko nesreče in trpljenja. Za nemškimi vojaki je prišla policija, ki je 20. aprila zasedla občino in pošto. Župan pa je ostal zagrizen nacist in priganjač Georg Eftkowsky, direktor tovarne nogavic na Polzeli. Dva dni zatem so sledile prve aretacije. Aretirance so odvedli v celjske zapore in jih nato izgnali v Srbijo in na Hrvaško. To je bil prvi ukrep nacističnega nasilja. Že takoj prve tedne so v vasi oživele ideje OF, ki so se širile iz industrijskih središč doline v vse kraje. Za njimi so prišli terenski aktivisti, ki so bili organizirani nosilci narodnoosvobodilnega boja. Že leta 1941 so nastajale organizacije OF, ki so pričele z odporom proti okupacijski oblasti. Že julija 1941 so prišli v te vasi domači partizani, kjer so sodelovali z najbolj odločnimi sodelavci OF na celotnem terenu. Po izdaji po letu 1942 so bile hudo prizadete organizacije OF v teh vaseh, saj je bilo med žrtvami kar sedem talcev. Na Gomilskem je bilo veliko majhnih partizanskih akcij ter nekaj večjih, kot so napad na Čmakovo žago ter požig šole in župnišča, da so preprečili vselitev nemške policije. Partizani so prej obvestili gasilce, da se požar nebi razširil. Zaradi izdaje leta 1942 je bila organizacija OF zelo prizadeta, vendar se je naslednjih letih delo spet okrepilo. Iz Gomilskega je bilo mednarodno osvobodilno vojno veliko ljudi izseljenih, aretiranih in zaprtih. Vseh žrtev je bilo 43, od tega borcev 24, talcev 7, v taboriščih je umrlo 12 taboriščnikov. V krajevni skupnosti Gomilsko so naslednji spomeniki oz. obeležja:

- Šmiglova zidanica nad Grajsko vasjo, kjer je bila 17. aprila 1938 1. konferenca KPS za Slovenijo.
- Glavna spominska plošča vseh žrtev narodnoosvobodilne vojne od leta 1941 do 1945 za krajevno skupnost Gomilsko in krajevno skupnost Trnava (Cilenšek s sod., 1986).

Slika 6: Osrednji spomenik pred OŠ Gomilsko vsem žrtvam narodnoosvobodilne vojne v krajevnih skupnostih Gomilsko in Trnava (Foto: K. Omladič).

2.3.4 Krajevna skupnost Braslovče

Krajevna skupnost Braslovče obsega poleg trga še razsežno ravnino z vrsto vasi in zaselkov proti jugu, vzhodu in severu daleč v ravninske predele doline. Le na zahodu prehaja s svojimi zaselki in samotnimi kmetijami v hribovit dobroveljski svet, ki je v svojem višavju ves razrit od kraških vrtač in porasel z gozdovi. V severozahodni smeri pa prehaja v letuško sosesko. V samem trgu Braslovče je bila številna sokolska organizacija, klerikalci pa so bili povezani v orlovski organizaciji. V zadnjem desetletju pred vojno pa je tu zaživel Društvo kmečkih fantov in deklet, ki je s svojo napredno usmeritvijo prevzelo mnogo mladine iz liberalnih in klerikalnih vrst. Žarišče delovanja Sokola se je razvijalo v sokolskem domu. Tudi klerikalci so postavili svoj dom in bili v neprestanem rivalstvu s sokoli. Društvo kmečkih fantov in deklet pa je širilo med svoje številno članstvo kmečke mladine napredne ideje o združništvu, organizirala razna tekmovanja in izlete. Prvi spopad med nacistično oblastjo in narodnoosvobodilnim gibanjem je bil 30.7.1941 na Dobrovljah, ko je braslovška žandarmerija stikala za pobeglimi komunisti. Kasneje, ko se je povečal teror, pa so se sem naselili Gastapavci in leta 1944, ko so partizani med ostalim napadli tudi Braslovče, je prišla nemška posadka v šolo, kjer je že davno pred tem utihnila nasilna nemščina s svojimi nacističnimi koračnicami. Trg so obdali z bunkerji, preselili nekaj krajanov v bližnjo okolico

in raznašali govorice, da bo prišel v Braslovče štab generala von Löhra, ko se bo umikal s svojo vojsko z Balkana. Ta štab je res kmalu prišel, a se ni ustavil v Braslovčah ampak v Letušu. Organizacije OF so bile aktivne vsa leta vojne. Gestapo je vdrl v njene organizacije, zato so številni krajanji postali talci ali pa so končali v nacističnih taboriščih. Kljub brutalnemu terorju so krajanji v letu 1944 že kar javno pomagali s prehrano osvobojeni Zgornji Savinjski dolini in nato po ponovni okupaciji pomagali beguncem s tega območja. Na tem predelu Dobrovelj je taboril 1. Štajerski bataljon po napadu na Šoštanj–v letu 1941. Septembra 1942 je tu taborila 2. Grupa odredov. Blizu Dobnikove domačije se je jeseni 1944 Bračičeva brigada spopadla z Nemci. Februarja 1945 se je spopadla z nemškimi silami 14. Divizija. V času narodnoosvobodilnega boja od 1941 do 1945 je z območja krajevne skupnosti Braslovče darovalo življenje 63 ljudi od teh 38 borcev, 18 talcev in 7 taboriščnikov. Krajevna skupnost Braslovče ima naslednja spominska obeležja, grobišča in spomenike:

- Osnovna šola Braslovče je poimenovana po narodnem heroju Vladu Bagatu.
- Doprsni kip narodnega heroja Vlada Bagata stoji pred osnovno šolo Braslovče.
- V Rakovljah stoji glavni spomenik vsem žrtvam NOB iz krajevnih skupnosti Braslovče in Letuš.
- Na pokopališču v Braslovčah je grobišče, kjer je pokopanih 7 borcev in 10 talcev.
- Grobišče desetih talce-ustreljenih 30. julija 1943.
- Spominski kamen štirim padlim borcem Bračičeve brigade pri Urbanu.
- Grob borca- aktivista Pavla Rovšnika.
- Javka pri Francu Dobrovniku na Dobrovljah.
- Spominska plošča na gasilnem domu v Parižljah.
- V opomin na zločin nad Dežnikarjevo domačijo na Dobrovljah.
- Spominsko obeležje Vladu Marovtu-Rusu (Cilenšek s sod., 1986).

Slika 7: Spomenik na braslovškem pokopališču s kipom talca v naravni velikosti (Foto: K. Omladič).

2.4 OBOROŽEN ODPOR V SAVINJSKI DOLINI

Ko je nemški vojaški stroj 22. junija 1941 napadel Sovjetsko zvezo, je Izvršni odbor OF izdal odlok o ustanovitvi Glavnega poveljstva partizanskih čet. Pokrajinski komiteji so prejeli nalogo, da nemudoma sestavijo iz pripadnikov in somišljenikov prve partizanske enote.

V Savinjski dolini je šlo, po obsežno izvedeni akciji, naperjeni proti zasebnim oblastem, vse članstvo v ilegalo in večina v prvo partizansko enoto, imenovano Savinjska četa. Ta je izvedla v nekaj mesecih, v začetku sama in kasneje v sestavi Štajerskega bataljona, razne sabotaže in vojaške akcije. Opravila je pomembno narodnoobrambno delo ne le na področju Spodnje in Zgornje Savinjske doline, temveč tudi v obrobni področjih.

Iz Savinjske čete je izšlo med boji iz vojnih let nekaj junaških vojaških kadrov, vodij partizanskih tehnik in tiskarn ter političnih aktivistov. Žal pa niso vsi dočakali svobode. Vsekakor je bila ta, prva partizanska enota na področju Savinjske doline, povezana tudi z Letušem in njegovimi zaselki, posejanimi na položnem gričevju in v ravnini na levi in desni strani Savinje (Fijavž, 1976).

2.5 BITKA NA ČRETI

Dobrovlje so z gozdom porasla planota v predgorju Kamniško-Savinjskih Alp, katerih najvišji vrhovi presegajo 1000 metrov nadmorske višine. Planota povezuje Spodnjo in Zgornjo Savinjsko dolino, saj se njena pobočja na vzhodu spuščajo v Celjsko kotlino, na severu v Zadrebško dolino in Mozirsko kotlino, na jugu v dolino Merinščice pri Vranskem, na zahodu pa so s prelazi povezane z Menino planino. Zaradi svoje geografske lege in ostalih značilnosti so Dobrovlje v času nemške okupacije slovenskega ozemlja postale eno najpomembnejših žarišč slovenskega odporneškega gibanja in njihovih oboroženih gverilskih, se pravi partizanskih enot, s katerim je vsaj na Štajerskem primerljivo le še Pohorje. Že konec julija 1941 je na Dobrovlje prišla prva partizanska enota, pravkar ustanovljena Savinjska partizanska četa, ter se prvič spopadla z nemškimi orožniki. Omenjena četa, sestavljena iz približno dvajsetih savinjskih prvorcev, večina komunistov, se je nato z ostalimi štajerskimi partizani združila v (prvi) Štajerski partizanski bataljon, čigar prva velika bitka med slovenskimi partizani in okupatorji na slovenskih tleh je potekala prav na Dobrovljah. Pri cerkvi sv. Katarine na Čreti se je bataljon spopadal s številčno dosti močnejšimi policijskimi in orožniškimi enotami, uspešno odbijal njihove napade in se končno brez izgub prebil iz obroča. Kot so Dobrovlje že leta 1941 postale, so tudi ves čas druge svetovne vojne na slovenskih tleh ostale partizanske. Predstavljale so prizorišče bojev, obenem pa tudi zatočišče oziroma pribežališče pred njimi in po njih. Jeseni 1942 je tu potekala preureditev enot 2. grupe odredov, od leta 1943 najprej pa se je na Dobrovljah pogosto nahajal štab 4. operativne cone, najvišjega vojaškega poveljstva partizanskih enot za severno Slovenijo, čigar brigade so na Dobrovljah in sosednjih Menini planini bile hude boje praktično vse do osvoboditve. Ob uspešnem razvoju in uspehih slovenskega partizanskega gibanja, so bile Dobrovlje priča tudi tragičnim dogodkom, kot je bilo zlasti razbitje dela Savinjskega bataljona 2. grupe odredov pri sv. Joštu novembra 1942, ali pa napad na štab 4. operativne cone na Tolstem vrhu.

Spomini štajerskega prvorcev

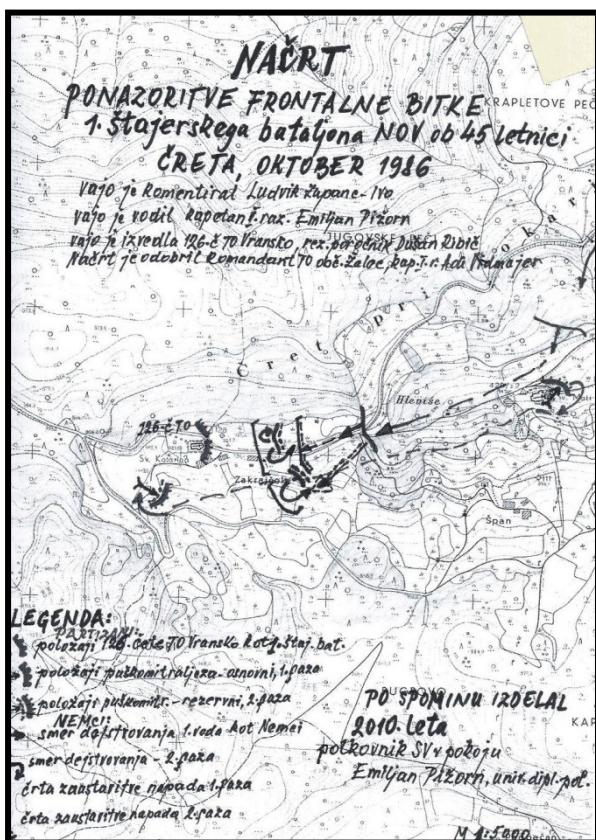
V naslednjih štirinajstih dneh ni bilo nobenih večjih pohodov. Nekaj borcev je odšlo večasih v dolino po hrano. Šestnajstega oktobra zjutraj nas je prvič presenetil sneg. Žalostno smo gledali belo odejo in v snežinke, ki so leno padale izpod neba. Nemci so govorili da nas bosta

zima in mraz sama pripeljala v dolino ali pa nas bodo po sledih poiskali in uničili. Drugega novembra sta padla dva naša terenca, Janez Pečnik in Franc Lapanje. Izdal ju je neki kmet s Polzele. Z njima je naš teren izgubil štiri borce. V dolini so se pojavljali letaki, s katerimi so Nemci pozivali partizane, naj se vrnejo in obljubljeni, da se nobenemu ne bo zgodilo nič hudega. Dvainsedemdesetega oktobra je bila uspešna akcija v Mozirju, kjer smo odnesli dvainsedemdeset parov čevljev in se tako obuli za zimo. Tri dni pozneje je bil zbor, na katerem so nas komandirji obvestili, da gremo ponovno v akcijo. Predvidena je bila graščina s ciljem, da bi ujeli graščaka in njegovo ženo, zažgali žago in skladišče lesa. Nekaj borcev je bilo odrejenih v zasede, nekaj za napad na graščino, ostali pa so imeli nalogo, da uničijo žago in skladišče.

Težak in naporen je bil marš tega jutra proti Dobrovljam. Bil je eden najtežjih, kar jih pomnim. Bil je že dan, ko smo prispeli v taborišče na Čreti. Imela ga za cerkvijo sv. Katarine na prav prijaznem kraju, obzidje pa nam je nudilo zelo dobro obrambo. Okoli cerkve je bila čistina, še največ jo je bilo proti vzhodu, tako da smo imeli z vseh strani ugoden in pregleden položaj.

Ker smo bili prepričani, da nas bodo Nemci iskali, smo postavili močno zasedo na vzhodni strani gozda, postavili pa smo tudi straže. Bilo je nekaj čez poldan, ko je zapela strojnica na vzhodni strani gozda. Tako je bilo vse na nogah, padla so povelja komandirjev. Savinjska četa in Revirske čete sta zasedli položaj za zidom cerkve sv. Katarine, ostali pa so zasedli položaje na hribu nad taboriščem za cerkvijo. Borbeni razpored in celo borbo je vodil izkušeni španski borec Miha Pintar, komandir Pohorske čete. Naš položaj je bil odličen. Nemška predhodnica je imela takoj 3 mrtve, in ker so spoznali da mislimo tudi mi zares, so se začeli previdno premikati naprej. Čakali smo dobrih 15 minut, ko so se iz gozda prikazale črne uniforme. Nemci so začeli spuščati rakete in bili smo prepričani, da ne mislijo zapustiti terena, zato smo ga sklenili zapustiti mi. Potem pa v 4-urni borbi nismo imeli ne mrtvih in ne ranjenih. Nemci pa so ta dan imeli približno 30 mrtvih in še več kot toliko ranjenih, kar smo izvedli že naslednjega dne od naših obveščevalcev. Ko smo hodili ponoči v dolino vem le to, da smo se ponekod pošteno vozili po zadnji plati, drugod pa spet prebijali čez skoraj neprehodno in zasneženo vejevje. V dolini smo opazili, da po cesti vozijo luči v strjenih in dolgih kolonih. Nemci so dovažali na Dobrovlje pomoč. Dobro so si zapomnili nedeljo, 26. oktobra, pa tudi nam je ostala za vedno v spominu. Končno smo le prispeli v dolino in z največjo previdnostjo prekoračili cesto ter zavili v smer proti Gozdniku. Nekje sredi polja smo naleteli na Nemce, ki

so hodili po čelu kolone in ker ni bilo vsem jasno kaj se godi, se je nekaj borcev razbežalo. Tako sta iz kolone nastali dve skupini. Ena se je še isto noč prebila proti Grižam, druga, večja skupina, v kateri sem bil tudi jaz, pa se je ob prvi zori znašla na Črnem vrhu pri nekem kmetu. Okrog devetih dopoldan je začelo na Dobrovljah pokati in grmeti. Nemci so ta dan navlekli na Čreto okoli 2000 mož in z vso silo tolkli po naših položajih, nato pa hrabro odšli proti taborišču, kjer so našli le mrtve izdajalce in konje, ki smo jih likvidirali. Pri kmetu smo kmalu ugotovili da smo izdani. Pripravili smo se za umik. Do napada tega dne ni prišlo in s prvim mrakom nas je tovariš Cankar, tamkajšnji domačin, povedel v dolino. Pred neko graščino v bližini Grajske vasi smo nenadoma zaslišali nemško govorjenje in brnenje motorjev. Takoj smo ugotovili, da nas nameravajo Nemci napasti tudi na Črnem vrhu. Noč naporega pohoda nas je pripeljala v majhen kotic naše doline, med najboljše in najbolj zavedne ljudi. Nastanili smo se v Grižah, kjer smo našli tudi ostale borce. Nemcem se ni niti sanjalo, kje naj nas bi iskali, nam pa tudi ne, kaj nas čaka v bližnji prihodnosti. Napovedali so nam dolg in naporen pohod na Bizeljsko, pa nas ni preveč skrbelo. Bizeljsko je bilo zelo daleč, mi vsi pa smo verjeli, da bo vojne že drugo leto konec. Žal se je komaj začela (Zupanc, 2010).

Slika 9: Obnovljena cerkev svete Katarine na Čreti

Slika 8: Načrt ponazoritve frontalne bitke I. štajerskega bataljona na Čreti

3. MATERIAL IN METODE

Raziskovalno delo je potekalo od oktobra 2013 do marca 2014. Najprej smo v knjižnici poiskale in pregledale različno literaturo o drugi svetovni vojni. Raziskovale smo dogodke med drugo svetovno vojno na slovenskih tleh in tudi v občini Braslovče. Preverile smo, katere dogodke, ki so se zgodili v času druge svetovne vojne v našem kraju, poznajo učenci Osnovne šole Braslovče. V ta namen smo jih anketirale, in sicer učence 8. in 9. razreda. Nato smo intervjuvale prebivalce našega kraja, ki so doživeli drugo svetovno vojno. Tako smo uredile in zapisale njihove osebne izpovedi, ki so del naše zgodovine.

Metode dela:

- anketa
- intervju
- zbiranje zgodovinskih podatkov
- statistična obdelava podatkov

4. REZULTATI

Opravile smo šest intervjujev s prebivalci občine Braslovče, ki so doživeli drugo svetovno vojno.

4.1 MUČENJE V TABORIŠČIH

Pričevanje gospe Gabrijele Omladič:

Leta 1941, ko se je začela 2. svetovna vojna, sem bila stara 9 let. Živelimo v nenehnem strahu, ker so Nemci napadali postaje, šole, ... Ni bilo hrane, obleke in obutve. Dostikrat smo bili lačni. Mi nismo bili v taboriščih, naše sorodnike pa so odpeljali v taborišča v Dachau, Mathausen in Auschwitz. Veliko so pretrpeli, mučili so jih. Delali so, za kar so bili še sposobni. Hrane so imeli zelo malo in še tista je bila zelo skromna. Otroke so ločili od staršev, veliko se jih ni nikoli več vrnilo. Nas so partizani večkrat obiskali in nam vzelo še tisto malo hrane in obleke. Ob koncu 2. svetovne vojne sem izgubila očeta, ko so ga leta 1945 ustrelili. Po 2. svetovni vojni nam je primanjkovalo vsega: denarja, hrane, ki je bila na karte, obleke ter obutve. Počasi so se razmere le začele izboljševati.

4.2 ČAS GORJA IN STRAHU

Pričevanje gospe Marije Sovinc:

Med drugo svetovno vojno sem živela s svojim možem na kmetiji. Največkrat so k nam prišli nemški vojaki, ki so popisali vse živali in določili, koliko hrane in živine moramo oddati. Takrat je bilo klanje živine doma prepovedano, zato smo to počeli skrivaj in meso skrivali. Otroci, ki so živeli blizu, ter jaz in moj mož nismo imeli dovolj hrane. Bili smo lačni. Hrana je bila na karte in ko je je zmanjkalo, smo bili spet lačni. V vojsko so vpoklicali mojega brata, kjer je izgubil tudi življenje. In vsakič me je bilo strah, da bodo vpoklicali tudi ostale člane družine. Kadar so vojaki hodili okrog, so se fantje, ki niso želeli v nemško vojsko, skrili v globoke jame v gozdu. Povedala bi samo še to, da tega kar sem preživela jaz in moja družina, ne želim nikomur in nikdar. Čas med drugo svetovno vojno je bil čas gorja in strahu.

4.3 DACHAU IN AUSCHWITZ

Pričevanje gospe Darinke Savič:

Takrat sem bila stara 12 let. Hrane ni bilo dovolj in nemški vojaki so napadali našo deželo. Jaz sem bila v taborišču Dachau, mama v Auschwitzu. Bilo je grozno. Delali smo težka dela, nosili že nošena oblačila, hrane je bilo zelo malo. V Auschwitzu je bilo zelo podobno. Tam so jih stradali, streljali in kurili. Ločili so me od mame, ločili pa so tudi druge otroke, ki so jih ugrabili. V našo vas so partizani večinoma hodili takrat, ko so potrebovali hrano. Bilo je grozno. Vzeli so vse, kar smo imeli, največkrat obleko, hrano.

Spomnim se, kako so me po drugi svetovni vojni leta 1945 izpustili in peljali do mame, ki je bila zelo šibka, nato pa sva skupaj odšli domov, k ostalim.

Po vojni nam ni bilo lahko. Nismo imeli služb. Kasneje pa so se začela razvijati podjetja, rastle so tovarne in življenje je postajalo lepše.

4.4 BOLEČ SPOMIN NA SESTRO

Pričevanje gospe Karle Zorko:

Bilo je grozno, ko smo na Dobrovljah zaslišali strele.

Stara sem bila 7 let, ko se je vojna začela. Bilo nas je strah. Nemci so napadali šole. Mojo sestro in mater so odpeljali v Auschwitz, kjer so jih mučili in stradali.

Doma so nas partizani velikokrat obiskali, in nam jemali vse, kar smo imeli. Še vedno boli spomin na sestro, ki so jo ubili, ko je bilo konec vojne.

Bilo pa je tudi veselo, ko je po vojne prišla mama iz taborišča.

Po vojni nam je primanjkoval hrane, da o denarju ne govorim. Delovnih mest ni bilo. Počasi so se razmere začele izboljševati z ustanavljanjem podjetij in gradnjo tovarn.

4.5 SPOMINI NA KONCENTRACIJSKO TABORIŠČE AUSCHWITZ

Pričevanje gospe Milke Povše:

2. svetovna vojna se je začela na cvetno nedeljo 1941. Ko sem zagledala Nemce, me je stisnilo v prsih. Moj brat je bil partizan, zato so ga Nemci iskali. Nekdo iz naše vasi ga je izdal, ampak ko je izvedel, da bodo Nemci prišli v njegovo hišo ponj, se je sel skriti v listnico.

Ko so prišli je zbežal, zato so se maščevali mlajšemu bratu. Isti človek ga je izdal. Ustrelili so ga v vrat in v roko, vendar ni umrl. Čez nekaj tednov smo izvedeli, da je ranjen. Bil je v tako v slabem stanju, da je komaj jedel, rano sem mu izpirala z alkoholom. Brat je vedel, da bi nas vse pobili, če bi izvedeli, da smo ga skrivali. Zato je naročil, naj le eden pove, da je vedel zanj, da ne bi bili vsi krivi. Javila sem se. Naslednji dan so prišli in celo družino z vlakom odpeljali v celjski zapor Stari pisker. V eni sobi je bilo 21 ljudi in le sedem postelj. Po petih dneh so nas odpeljali v okoliško šolo, kjer so zbirali vse partizanske družine s Štajerske. Tretji dan so nas zbudili ob pol noči in z vlakom odpeljali na Poljsko, v koncentracijsko taborišče Auschwitz. Vlak se je ustavil 100 m od taborišča. Zagledali smo lesene barake ograjene z bodečo žico. Preden smo prišli v taborišče, so nas fotografirali in zaprli v karantene, da so se prepričali, da ne bomo prenašali kakšnih bolezni. Tam smo bili več tednov. Preden pa smo vstopili, pa so nas tudi fotografirali. Ljudi so razdelili po skupinah: 1-18 let otroci, 18-60 let delavci in starejši od 60 let, te so pobijali. Takoj ko smo zagledali taborišče, smo vedeli, da se tukaj ne da živeti. Bila sem delavka. Delavce so ločili glede na spol. Ženske smo bile 1 km stran od moških, delale smo na poljih, mlatile pšenico, orale krompir, pozimi pa kopale jarke. Oblečene smo bile v posebne obleke. V gumbnici smo imele zataknjeno žlico, v žepu pa majhno skledo. Če tega ne bi imele, ne bi smele jesti. Zjutraj in zvečer smo pili črni čaj, za večerjo pa majhen kos kruha, kos margarine in marmelado, ob praznikih pa kos suhe salame. V taborišču smo najprej opazili 8 m visoko stavbo, v katero so nas poslali. Stavba je bila prazna, le na kupih je ležalo orodje za delo. Spali smo v zidanih in lesenih barakah (blokih) dolgih 40 m. V blokih je bilo 8 sob, v katerih so bile postelje vgrajene kar v stene. Na nas so pazile nemške paznice in če jim kdo ni bil všeč, so ga teple. Starejše, jude in starejše otroke so mučili tako, da so jih zapirali v plinske celice. Gospa Milka Povše je napisala tudi veliko pesmi, ki jo spominjajo na tisti čas. Eni izmed njih je naslov Transport.

TRANSPORT

Ob sedmih vlak s postaje se odmaje,
odpelje v tuje nepoznane kraje.
Nihče ne ve, kje zadnja bo postava,
ne slutiti, da morda ne bo več videl
kraja, kjer je nekoč zagledal beli dan.
Le na ovinkih se skoz okna vidijo

in vsakič svojim dragim še pomahajo,
saj že na vlaku ločeni od žensk so
moški, a v Celju je ostal jok otroški.
Vlak pa sopiha skozi mesta in
države in drugi dan se v Šleziji ustavi.

Vsem žalost se iz prsi izvije, izdih
in vsakdo obsedi tam tih,
ko da prišli iz raja bi v
puščavo, preplašeno vsi gledajo
daljavo, le eno more pamet doumeti:
tu vendar nemogoče bo živeti.

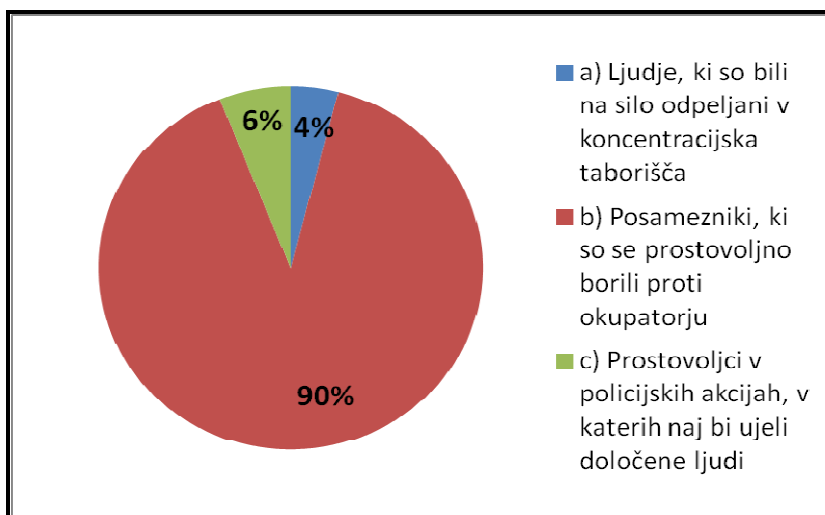
Približno petsto metrov
daleč vstran z bodečo žico
bager je obdan. Ob žici
stražni stolpi se vrstijo, v
barake konjske pred seboj
strmijo, drevo nobene sence
ne ponuja. Že sam pogled
na to jim grozo vzbuja.
Ko straže okrog vlaka se zvrstijo
in strojnice v soncu zableščijo,
iz vlaka roj ljudi na plan spuste
ter jih proti taborišču napode.
Na levo v moški bager, moške odženo,
a ženske k tem barakam konjskim
ženejo. Še zadnjič si pomahajo z roko,
za mnoge to poslednje je slovo.

4.6 ŠE ENO UKRADENO OTROŠTVO

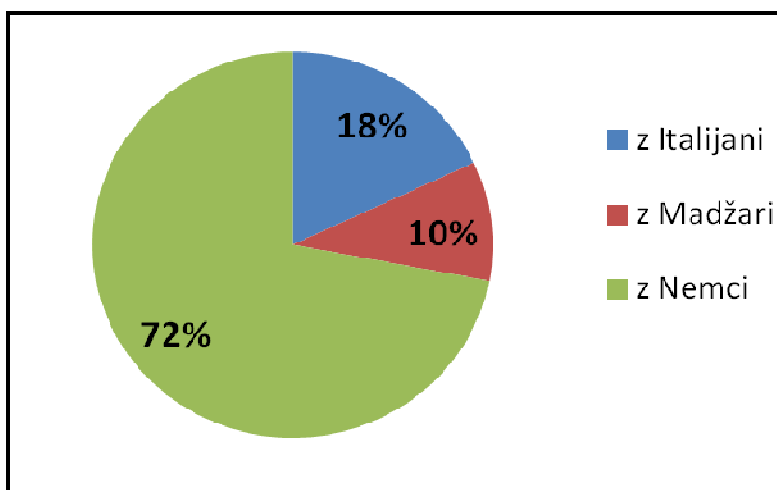
Pričevanje gospoda Franca Puncerja:

Star sem bil 7 let, ko vojna leta 1941 začela. Bili smo v nenehnem strahu, ker so Nemci izvajali napade na postaje, šole,... Ni bilo hrane, obleke in obutve. Dostikrat smo bili tudi lačni. Dneve smo preživljali v taboriščih, kjer smo bili stisnjeni in velikokrat ločeni od družine. Naši sorodniki so bili prav tako odpeljani v taborišča v Dachau, Mathausen in Auschwitz. Med njimi je bilo tudi veliko ukradenih otrok. Eden izmed njih sem bil tudi jaz. Marsikateri od staršev se ni nikdar vrnil domov. Veliko smo pretrpeli, mučili so nas. Hrane smo imeli zelo malo. Delali smo vsa dela, ne glede na to koliko smo bili stari in velikokrat sploh niso gledali na to, kaj smo še zmožni. Na koncu smo bili vsi zelo izmučeni in le malokdo jo je odnesel brez poškodb tako duševnih kot tudi fizičnih. Otroke so ločili od staršev, kateri so bili v posebnih taboriščih. Tudi mene so ločili od staršev. Pretrpel sem veliko muk, sploh ker ob sebi nisem imel dovolj velike podpore-staršev, da bi mi pomagali in svetovali. Partizani so nas večkrat obiskali, ko so nam vzeli edino kar smo imeli: hrano in obleko. Ker pa sem bil eden izmed otrok in ker sem bil še precej majhen, jih nisem videl pogosto in sprva nisem vedel kdo so bili. Po 2. svetovni vojni nam je primanjkovalo vsega: ni bilo denarja, hrano in vodo smo lahko kupili na karte in sta bili precej omejeni, zato nam je vsega primanjkovalo. Obleko ter obutev je dobilo le nekaj ljudi. Razmere so se počasi začele vračati na stare tirnice, a šele kasneje smo lahko videli, kakšno opustošenje je druga svetovna vojna za sabo pustila in kakšne katastrofalne posledice smo občutili tudi mi.

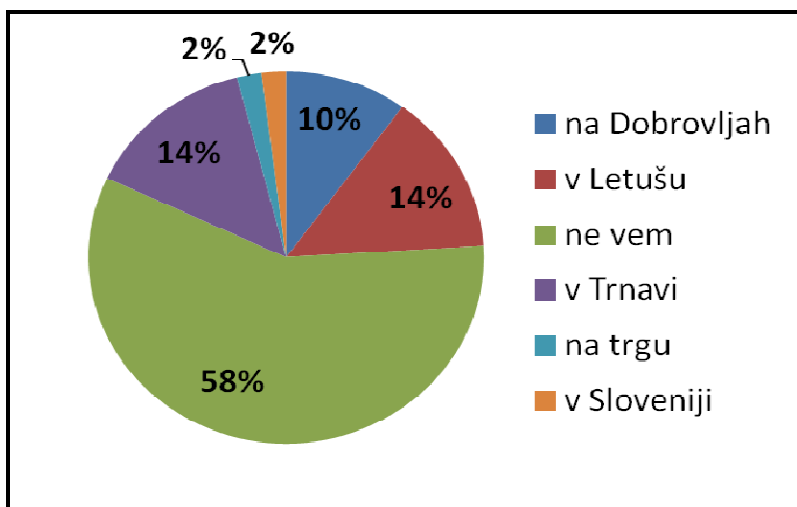
Opravile smo tudi anketo. Spodnji grafi prikazujejo njene rezultate. V anketo so bili zajeti naši vrstniki, in sicer iz osmega in devetega razreda. Anketirale smo 50 sošolcev in sošolk. Anketa je sestavljena iz štirih vprašanj zaprtega in odprtega tipa. Njen namen je bil izvedeti, ali naši sošolci in sošolke poznajo dogajanja v času druge svetovne vojne v Braslovčah.

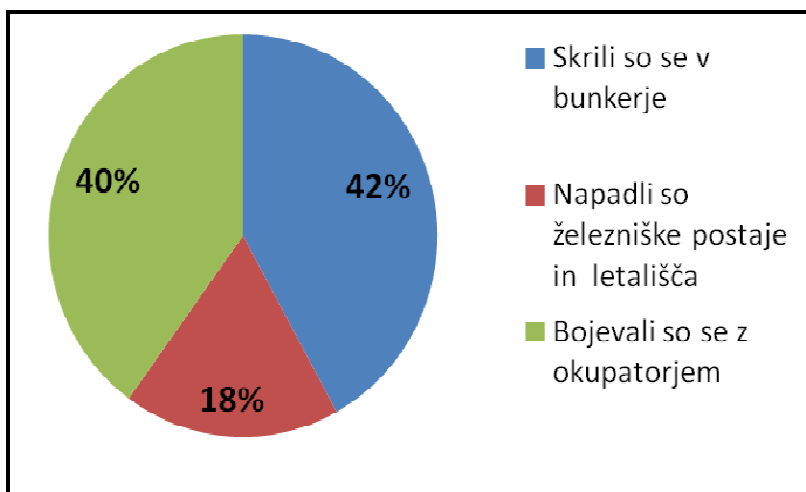
Graf 1: Kdo so bili partizani?

Graf 2: Proti kateremu okupatorju so se slovenski partizani bojevali v Braslovčah?

Graf 3: Kje v občini Braslovče je potekala bitka med slovenskimi partizani in okupatorjem?

Graf 4: Kako so se Braslovčani uprli vojaškim enotam okupatorske vojske?

5. RAZPRAVA

Z anketo smo ugotavljale, kako učenci Osnovne šole Braslovče poznajo dogajanja med drugo svetovno vojno v našem kraju. Anketo smo razdelile našim vrstnikom iz osmega in devetega razreda. Bila je anonimna. Ugotovile smo, da večina naših sošolcev ve, kdo so bili partizani, saj jih je kar 90% obkrožilo pravilen odgovor-da so partizani posamezniki, ki so se prostovoljno borili proti okupatorju. Le 4% anketirancev je odgovorilo, da so bili partizani ljudje, ki so bili na silo odpeljani v koncentracijska taborišča, 6% pa jih je odgovorilo, da so bili partizani prostovoljci v policijskih akcijah, v katerih naj bi ujeli določene ljudi. Naslednja stvar, ki smo jo želele izvedeti je s katerim okupatorjem so se slovenski partizani bojevali v Braslovčah. Največ anketirancev je odgovorilo pravilno in sicer 72%. 18% anketirancev je odgovorilo, da so bili to Italijani, le 10% pa jih je odgovorilo, da so se slovenski partizani v Braslovčah bojevali z Madžari. Odgovora na vprašanje, kje v občini Braslovče je potekala večja bitka med partizani in okupatorjem, večina učencev ni vedelo. To je kar 58% učencev. 14% učencev je odgovorilo, da so največje bitke potekale v Letušu, prav tako je 14% učencev odgovorilo, da je ta bitka potekala v Trnavi. Le 2% anketiranih je odgovorilo, da je potekala bitka na glavnem trgu v Braslovčah in ostala 2% učencev, da je bitka potekala v Sloveniji. Tudi na zadnje vprašanje večina učencev ni odgovorila pravilno. 42% učencev je na vprašanje, kako so se Braslovčani uprli vojaškim enotam okupatorske vojske, odgovorilo napačno, in sicer da so se skrili v bunkerje. Pravilni odgovor je, da so se Braslovčani bojevali z okupatorjem, to je vedelo le 40% anketiranih. Ostalih 18% učencev je odgovorilo, da so Braslovčani napadli železniške postaje in letališča, kar je tudi napačno.

Z anketo smo želele preveriti zadane hipoteze.

Prva hipoteza, da večina učencev ne ve, kateri okupator je zavzel območje Braslovč ne drži, ker je večina učencev odgovorila prav, napačno pa le 10% učencev. Zato smo prvo hipotezo ovrgle.

Večina učencev ve, da so bili partizani posamezniki, ki so se prostovoljno borili proti okupatorju. Našo drugo hipotezo smo s tem potrdile.

Predvidevale smo, da večina učencev ne ve, da je velika bitka med slovenskimi partizani in okupatorji na slovenskih tleh potekala na Dobrovljah. Večina učencev tega odgovora ni poznalo. To smo predvidevale, zato smo tretjo hipotezo ovrgle.

Tudi zadnja hipoteza, da večina učencev ve, da so se partizani bojevali z okupatorjem, ne drži. Več kot polovica učencev odgovora ne pozna. Zato smo hipotezo ovrgle.

Menimo, da učenci naše šole malo vedo o drugi svetovni vojni zato, ker se v osmem razredu še niso učili o drugi svetovni vojni in da se doma o tem ne pogovarjajo. Presenetilo pa nas je, da skoraj vsi učenci vedo, kdo so bili partizani. Po našem mnenju je razlog tudi v tem, da smo pri pouku zgodovine že začeli obravnavati vsebino o drugi svetovni vojni in predvidevamo, da so bili odgovori pravilni tudi zaradi tega.

Razmišljale smo o tem, kako so ljudje doživljali drugo svetovno vojno. Večina jih je med intervjujem jokala, ker so izgubili svoje domače. Bili so zelo čustveni, a hkrati tudi zelo zgovorni. Gospa Povše je o teh dogodkih pisala pesmi, ki govorijo o grozotah v Auschwitzu.

Ob pomoči tistih, ki so bili intervjuvani, smo izvedele, kako so živeli med in po drugi svetovni vojni. To je bil čas sovraštva, tesnobe, straha in grozot. Da bi ljudje preživel, so se izdajali med sabo. To, da so hoteli ljudi prisiliti v nemški jezik, je bilo popolnoma nesmiselno, saj so s tem kršili vse pravice. Otroke so ločevali od staršev, jih pobijali ali pa dajali nemškim parom, ki niso mogli imeti otrok. Najhujše, kar pa so ljudje doživljali, pa je bila izguba domačih. Bilo je tudi ogromno ranjencev, ki niso imeli nikogar, da bi skrbel zanje. Brat gospe Povše je bil izdan in ko so ga Nemci našli, so ga ustrelil v ramo in vrat. Imel je srečo da je sploh preživel. Živeti v strahu za svoje življenje slehernega dne je psihično prizadelo mnoge ljudi. V današnjem času si nihče niti ne predstavlja, kako so živeli njihovi dedki in babice. Ni se nam potrebno skrivati pred drugim narodi, ne počutimo se manjvredne in predvsem na voljo imamo hrano in v primeru pomanjkanja denarja, socialno pomoč. Spoznale smo ljudi, katerih spomin je pravi zaklad. Danes smo prav veseli, da lahko živimo v miru in brez voditeljev, kakršen je bil Hitler. Najbolj se nami smilijo otroci, ki so bili na silo odpeljani v Nemčijo in so ostali tam ter odrasli v tuji državi. Na intervjujih smo izvedele zelo veliko grozot, ki so jih starejši ljudje preživljali v taboriščih. Ko so nam pripovedovali o tedanjih grozotah, jih je veliko jokalo. Spomnili so se na svoje družinske člane, ki so v tej vojni preminili. Ko smo te osebne izpovedi poslušale, smo se šele zavedale, da je bilo to zelo tragično dogajanje, za katerega ne želimo, da se ponovi. Čeprav ta vojna ni doletela nas, smo bile zgrožene nad takšnim dogajanjem, ki so jih jim ga povzročile tedanje okoliščine. Pripovedi smo z zanimanjem poslušale, saj so nekateri pisali različne knjige in dnevnike ter pesmi na to temo. Eno takšno zbirko je napisala tudi občanka Braslovč, ga. Milka Povše. Povedla nam je eno izmed pesmi z naslovom Transport in znala jo je na pamet. Pesem je zelo

tragična in temelji na resničnih dogodkih, in sicer o celjskem zaporu in o vožnji z vlakom v Auschwitz.

Vojna je prizadela veliko ljudi in veliko jih je tudi umrlo, zato upamo, da se kaj takega nikoli več ne ponovi.

6. ZAKLJUČEK

»Pot raziskovanja« je bila zelo dolga in čustvena. Na začetku nismo pričakovale, da se nas bodo dogajanja v času druge svetovne vojne v našem kraju, tako dotaknila.

Ugotovile smo, da večina učencev, ki smo jih anketirale ve, kdo so bili partizani in okupatorji našega kraja. Večina anketiranih učencev pa ne ve, da se je pomembna bitka med partizani in Nemci odvijala na Čreti ter da so se partizani bojevali z okupatorjem. Potrdile smo dve zastavljeni hipotezi in prav tako dve hipotezi ovrgle.

Skozi intervjuje smo ugotovile, da je bila vojna res grozna. Veliko ljudi je izgubilo mater, očeta, brata ali sestro. Veliko otrok je ostalo brez staršev. Še več ljudi je umrlo, ker so se žrtvovali za nas in za naše ozemlje. Tega kar so ti ljudje doživeli, se ne da opisati samo z besedami.

Glede na rezultate, učenci naše šole poznajo nekaj glavnih značilnosti druge svetovne vojne, vendar menimo, da je to posledica tega, da so učenci devetega razreda o tem že slišali pri pouku zgodovine. Zelo malo pa nas je takih, ki bi poznali dogodke v času vojne v Braslovčah. Priznamo, tudi me smo izvedele veliko novih stvari. Nismo vedele, da so se bitke odvijale na Dobrovljah, da so tudi ljudje iz Braslovč odšli v taborišča, niti da imamo v naši občini toliko spominskih obeležij v spomin na ta čas. Upamo, da bomo lahko raziskovalno nalogo približale našim vrstnikom. Prav je, da vsi vemo, da so se pravzaprav naši prastari in stari starši borili ne le za svobodo slovenskih dežel, temveč tudi za svobodo našega kraja, za našo svobodo.

7. POVZETEK

Eden izmed najbolj oboroženih spopadov v zgodovini je prav gotovo druga svetovna vojna. Ob tem pomislimo na strah, grozo in tesnobo. Kar ne moremo si predstavljati, da so to doživeli tudi naši stari starši.

Ko smo izvedele, da so se bitke odvijale tudi v našem kraju, nas je to začelo zanimati. Začele smo raziskovati. V knjižnici smo našle knjigo, v kateri so opisani dogodki med drugo svetovno vojno. Najprej smo razmišljale, ali naši vrstniki vedo, kaj se je dogajalo takrat v našem kraju. V ta namen smo jih anketirale. Zanimalo nas je, ali naši vrstniki seznanjeni, kdo so bili partizani, okupatorji našega kraja in če sploh vedo, da se je najpomembnejša bitka odvijala na Dobrovljah. Ugotovile smo, da večina učencev ve, kdo so bili partizani, vedo tudi, da so bili Nemci okupatorji v Braslovčah in prav tako jih večina ve, da so se partizani bojevali z okupatorji. Skoraj nihče pa ne ve za bitko, ki se je dogajala na Čreti.

Naslednjo stvar, ki smo jo želele raziskati in predstaviti so spomini na te težke bitke, taborišča in spomini na tisti grozni čas. Zato smo opravile intervju z ljudmi, ki so doživeli vojno v Braslovčah. Zavedamo se, da so ti spomini boleči. Zamislile smo se nad tem, kar so doživeli takrat. Zavedni in neustrašni ljudje so branili našo domovino in poskrbeli za našo prihodnost. Žalostno je tudi, da naši vrstniki bolj malo vedo o tem. V ta namen smo se odločile, da bomo našo raziskovalno nalogo predstavile tudi njim.

8. ZAHVALA

Za izdelavo raziskovalne naloge je bilo potrebno vložiti veliko časa, dela in odrekanj, ne le z naše strani, ampak tudi naše mentorice ter drugih.

Radi bi se zahvalili vsakemu posebej.

Najprej iskrena zahvala mentorici Anji Zahrastnik za vso potrpežljivost, ki jo je imela z nami pri nastajanju naloge, pomoč pri iskanju gradiva, idejah za izboljšanje in popestritev, sprotno pregledovanje naloge,... skratka za vse tedne, dneve in ure, ki jih je delila z nami.

Posebna zahvala velja vodstvu OŠ Braslovče, ki nam je omogočilo delo v računalniški učilnici in tiskanje naloge.

Posebna zahvala velja tudi ge. Gabrijeli Omladič, ge. Milki Povše, ge. Karli Zorko, ge. Darinki Savič, ge. Mariji Sovinc in g. Francu Puncerju, za obujanje spominov. Vemo, da ni bilo lahko.

Hvala tudi učiteljicam slovenskega in angleškega jezika za lektoriranje naloge in prevod izvlečka.

Zahvaljujemo se učencem 8. in 9. razreda, da so izpolnili anketo.

Zahvaljujemo se svojim staršem, da so nas podpirali pri izdelavi raziskovalne naloge in nam vedno stali ob strani.

Zahvala velja tudi Občini Braslovče, ki nas je finančno podprla, da lahko sodelujemo na natečaju Mladi raziskovalci za razvoj Šaleške doline.

Še enkrat, hvala vsem.

9. PRILOGE

Priloga A

ANKETA

Pozdravljen/a. Smo učenke OŠ Braslovče in pišemo raziskovalno nalogo o drugi svetovni vojni v Braslovčah. Prosimo te, da odgovoriš na spodnja vprašanja tako da obkrožiš en pravičen odgovor ali pa odgovor napišeš na črto.

Razred: 8 9 (Obkroži)

1. Kdo so bili partizani?

- a) Ljudje, ki so bili na silo odpeljani v koncentracijska taborišča.
- b) Posamezniki, ki so se prostovoljno borili proti okupatorju.
- c) Prostovoljci v policijskih akcijah, v katerih naj bi ujeli določene ljudi.

2. Okupatorji so načrtovali uničenje slovenskega naroda. S katerim okupatorjem so se slovenski partizani bojevali v Braslovčah?

- a) Z Italijani.
- b) Z Madžari.
- c) Z Nemci.

3. Kje v občini Braslovče je potekala bitka med slovenskimi partizani in okupatorjem? Odgovor napiši na črto.

4. Kako so se Braslovčani uprli vojaškim enotam okupatorske vojske?

- a) Skrili so se v bunkerje.
- b) Napadli so oddajnike, železniške postaje in letališča.
- c) Bojevali so se z okupatorjem.

Hvala za sodelovanje.

10. VIRI IN LITERATURA

PISNI VIRI:

Cilenšek, R. idr. 1986. Spomeniki in spominska obeležja NOB v občini Žalec. Občinska kulturna skupnost Žalec, Žalec.

Razpotnik, J. 2005. Raziskujem preteklost 9. Učbenik za zgodovino za 9. razred osnovne šole. Rokus, Ljubljana.

Ule, A. Taborišče Dachau. [www.http://www.skupnostdachau.si/index.php?page=slovenci-v-koncentracijskem-taboriscu-dachau](http://www.skupnostdachau.si/index.php?page=slovenci-v-koncentracijskem-taboriscu-dachau) (11. 1. 2014).

Fijavž, F. 1976. Letuš skozi čas. Kulturna skupnost občine Žalec, Žalec.

Zupanc, L., Zupanc, B. 2010. Noč pada na Dobrovlje. Združenje borcev za vrednote NOB, Nova Gorica.

USTNI VIRI:

Povše, M. Ustno sporočilo, 12. 1. 2013.

Puncer, F. Ustno sporočilo, 8. 1. 2014.

Savič, D. Ustno sporočilo, 8. 1. 2014.

Sovinc, M. Ustno sporočilo, 15. 1. 2014.

Zorko, K. Ustno sporočilo, 5. 12. 2013.

DIGITALNA FOTOGRAFIJA: Eva Čemažar, Katja Omladič, Katja Rober.